

Kasımî Mecmuasındaki Irak ve Çevresi (Bağdat ve Musullu) Şairler ile Şiirleri

Ahmet İçli*

Giriş

Klasik Türk edebiyatının gelişim sahası, İstanbul merkezli bugünkü Anadolu ile sınırlı kalmamış Rumeli-Balkanlar ve Bağdat-Şam çevresini de kapsayıcı geniş bir coğrafyada yaşam alanı bulmuştur.

Osmanlı döneminde yaşamış birçok şair, bu bölgelerde doğup yaşamışken bir kısmı da görevli olarak gittikleri bu yerlerde yaşamaya karar vermişlerdir. Bazı şairler de merkeze/İstanbul'a gelip şiir sanatlarını ve görevlerini icra etmişlerdir.

Genel bir kanı olarak bir kişinin nereli olduğundan ziyade nasıl bir sanat icra ettiği önemlidir. Çevresel faktörler, ekonomik ve sosyal hayat, dinî ve mezhepsel farklılıklar gibi birçok algı, icra edilen sanatta kendini gösterebilir. Tüm bunlar insanların doğdukları veya yaşadıkları yerlerden bir iz taşıdıkları anlamına gelir.

Tezkireler, klasik Türk edebiyatımızın en önemli hatta birincil kaynakları arasındadır. Şairler, yazarlar ve eserleri hakkında tanıtıcı bilgiler içeren bu biyografik eserler birer antoloji özelliği de gösterirler. Osmanlı Devleti'nin on altıncı yüzyılının ortalarında yazılmaya başlanan tezkireler, yirminci yüzyıla kadar yazılmaya devam etmiştir. Bugün ansiklopedi ve edebiyat tarihleri de bir anlamda tezkire görevi görmektedirler.

Antolojik ve biyografik kaynaklar, tanıttığı yazarları; biliniyorsa, nereli olduklarını öncül birer bilgi olarak verir. Şahsiyetlerin doğumları, ölümleri, eserleri ve şiir sanatı hakkında bilgiler verildikten sonra şiir örneklerini de sunabilir. Tüm bu bilgiler bahsedilen konuyu, kişiyi ve eserlerini bugünlere taşıyan önemli verilerdir. Ayrıca aynı isimli/mahlaşlı birçok şairin birbirinden ayırt edilmesi görevi de icra ederler. Her ne kadar tezkire yazarları titiz davransalar bile birçok şairin isim ve mahlas benzerliği çeşitli karışıklıklara sebep olmaktadır. Şiirlerdeki mahlastan hareketle farklı bir şaire ait olan şiir, başkasına da atfedilebilmektedir.

* Prof. Dr., Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Batman/TÜRKİYE, ahmet.icli@batman.edu.tr ORCID: 0000-0002-7478-7518

Mecmualar, antolojik özellik barındırmaları açısından şairler ve şiiirlerini barındırma yönüyle edebiyatımız için en az tezkireler kadar önemli kaynaklar arasındadırlar. Bazı mecmualarda verilen şiiirle birlikte şaire ait kısa ve tanıtıcı bilgiler bulunur. Birçok işlevi olan mecmualarda adı tezkirelere ve edebiyat tarihlerine girmeyen bazı yeni şairlere ulaşılabilir. Ayrıca, adı bilinmekle birlikte şiiir örnekleri olmayan bazı şairlere ait yeni şiiirler hatta yeni eserlere mecmualar vasıtasıyla ulaşılabilir.¹ Şiiir mecmuaları, herhangi bir “şairin bir şekilde divan nüshalarına girmeyen veya bulunmayan nüshalardan kaynaklanan eksik şiiirlerini temine yardımcı” olmak adına da önemli metinlerdir.² Bunun yanı sıra, henüz divanlarına ulaşılammış şairlere ait manzumeler de mecmualarda görülebilir. Mecmualar “şair veya yazarlara ait yeni sayılabilecek manzume veya eser barındırmak”³ adına önemli kaynaklar arasındadır.

Bağdat ve çevresi şairleri farklı bir edebiyat ekolü olmamakla birlikte önemli görevler icra etmişlerdir. Bu şairlerin sayısı ve icra ettikleri sanat o kadar ileri seviyeye gelmiştir ki bunları tanıtıcı tezkireler kaleme alınmıştır. Bunlardan biri Ahdî'nin *Gülşen-i Şuarâ'sıdır*.⁴ Tezkire, Bağdat ve çevresinde yaşamış şairleri barındırma yönüyle diğer tezkirelerden küçük bir özellikle farklılaşır.⁵ Bu tezkirede Bağdatlı olmayan başka şairler de bulunur. Fakat Ahdî, kendisi de Bağdatlı olduğu için yakınında bulunan şairleri tanıtma gayretini göstermiştir. Bağdatlı şairleri içeren bir diğer eser de Hatîbî'nin “*Tezkire-i Şuarâ-yı Bağdat*”⁶ adlı eseridir. Bunun yanı sıra *Kerkük Şairleri* de bu tür eserlerden birisidir.⁷

Çalışmamız, özellikle on altıncı ve on yedinci yüzyılda Bağdat ve çevresinde doğmuş ya da yetişmiş şairlerden bir kısmını tanıtma amaçlıdır. Bu yüzyılda yaşamış birçok Bağdatlı ve Musullu şair vardır. Bunların bazıları hakkında birçok

- 1 Bu türden bilgilere sadece mecmualarda değil herhangi bir tarihi yazma eserde de karşılaşılabılır. Bazı müstakil eserlerin sayfa kenarlarında da birçok yeni bilgiye ulaşılabilir.
- 2 Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic / Türkoloji Araştırmaları*, Vol. 2/3 Summer (2007), s. 127.
- 3 Cemal Kurnaz - Yaşar Aydemir, “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 8/1 Winter (2013), s. 56.
- 4 Süleyman Solmaz, *Ahdî, Gülşen-i Şuarâ (İnceleme-Metin)*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- 5 Diğer tezkirelerde de öne çıkmış birçok Bağdatlı şair bulunur.
- 6 Mehmet Akkuş, “Hatîbî, Tezkire-i Şuarâ-yı Bağdat”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2008.
- 7 Ata Terzibaşı, *Kerkük Şairleri*, İstanbul 2013.

tezkirede, edebiyat tarihlerinde ve akademik çalışmada bilgi bulunur. Bu şairlerin başında Fuzûlî ve Rûhî gelmektedir. Bu kişiler çalışmamıza alınmamıştır.

Bunların bir kısmının ise adı bilinmekle birlikte şiir örnekleri elde bulunmamaktadır veyahut çok az bilgi ile şiir örnekleri vardır. Bazı şairlerin ise divanları bulunmakla birlikte nereli olduklarına dair bilgi yoktur. Bir kısım şairler de mahlasları aynı oldukları için şiirleri birbirine karıştırılmış hatta aynı kişiler oldukları düşünülmüştür. Ya da mahlasından hareketle tüm şiirler aynı kişiye mal edilebilme tehlikesi ile karşı karşıya kalınabilmiştir.

Edebiyat tarihimizde yazılmış/derlenmiş mecmualarda bu türden karışıklığı ortadan kaldıracak çeşitli yeni bilgilere ulaşılabilmektedir. Fakat her bilgiye olduğu gibi mecmualara da ihtiyatlı bakmak gerekebilir. Çünkü aynı bilgi yanlışlığı mecmuayı derleyen kişiden de kaynaklanabilir.

Çalışmamızda, büyük çoğunluğu Bağdat ve çevresi şairlerin şiir örneklerini barındıran bir mecmuada adı yeni tespit edilen ya da nereli olduklarına dair yeni bilgiler bulunan Bağdatlı ve Musullu şairlerin tanıtımı ve şiir örnekleri bulunacaktır.

Kasımî Mecmuası

İncelemeye esas mecmua, Kasımî tarafından derlenmiştir. 270 yapraktan oluşan mecmuada geçen bilgiye göre mecmuanın yazarı Seyyid Kasım b. Seyyid Abdullah b. Seyyid Murtaza b. Seyyid Abdulfafurü'l-Hüseynî'dir. (Yk. 127a)⁸

Mecmuanın beşinci yaprağının ön yüzünde geçen iki farklı beyitte eserin atlandırması yapılmıştır. Buna göre eserin üç farklı isimlendirmesi mevcuttur:

*İdiüp nazar bu çünki adını didi ârif/Mecmuatü'l-maârif sandukatu'l-maârif
Cevâhîr cem' olupdur marifetden/Nola nâmu ola bahru'l-maârif* (Yk. 5a)

Mecmuanın kaydı ASL 625 Mec 83 olup Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma eser salonunda Agâh Sırrı Levend yazmaları arasındadır. Kendisi de şair olan Kâsımî'nin aktardığı bilgilere göre, eser H. 1034/M. 1625 yılının Recep ayında tamamlanmıştır (Yk. 127a). Mecmua, farklı şairlerin manzumelerinin alfabetik olarak tertip edildiği derleme bir divan mahiyetindedir. Şairlere ait yeni gazel, kaside ve diğer nazım şekillerinde yazılmış manzumeleri havi mecmua, birçok nazire gazeli de içerir. Eserin bir diğer özelliği de Bağdat ve çevresinde

⁸ Kasımî, *Bahrü'l-Maârif*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu, ASL Mec 625. Yk. 127a. Kasımî Mecmuası'ndan yapılan alıntıların yaprak numarası metinde parantez içinde (yk.: yaprak) belirtilerek verilmiştir.

yaşamış şairlere yer vermesidir. Mecmuada farklı konularda yazılmış manzum ve mensur eserler de bulunur.

Mecmuada Adı Geçen Bağdatlı ve Musullu Şairler

Mecmuada birçok Bağdatlı ve Musullu şair geçmektedir. Bahse konu şairler, en geç on yedinci yüzyıl başlarında yaşayan şairler olmakla birlikte, büyük çoğunluğu on altıncı yüzyıl şairleridir. Bunlardan bazıları için Bağdatlı veya Musullu ifadesi kullanılmış olup, bugüne kadar kaynaklarda hakkında hiçbir bilgi bulunmayan şairlerdir.

Makalemizde geçen beşi Musullu dördü de Bağdatlı şairlerin seçiminde önceliğimiz Kâsımî'nin (mecmua musannıfının/derleyicisinin) yapmış olduğu başlıklandırmadır. İncelememizde;

- a. Hakkında bilgi bulunmayan ve yeni tespit edilen,
- b. Hakkında bilgi olmakla birlikte nereli olduğu belirtilmeyen veya bilinmeyen, Bağdatlı veya Musullu olan şairler ve şiir örnekleri verilmiştir.

İncelememizde bahse konu şairler, mahlasları eksenli alfabetik olarak incelenecektir. Tanıtımda bulunurken şairlerin mecmuada geçen şiir örneklerinden kısa bölümler sunulacaktır.

1. Musullu Seyyid Cuma

Seyyid Cuma hakkında tezkirelerde ve diğer edebiyat kaynaklarına bilgiye rastlanmaz. Mecmuada bir şiirin başlığında “Seyyid Cuma Musulî” ifadesi geçmektedir. Beş beyitlik gazelde şairin mahlasının da “Cumâ” olduğu görülmektedir.

Seyyid Cum'a Mûşulî

Ey ruhuñ şem'ine pervâne-dil-i nālānum

Eyledi 'āleme rüsvâ-y beni efgānum (Yk.31a)

2. Musullu Dâî

Mecmuada, Dâî mahlaslı bir gazelin başlığında “Dâî Efendi Musulî” tabirinden hareketle şairin Musullu olduğu tespit edilmiştir. Mecmuada, bu gazel dışında Dâî başlıklı mahlaslı altı şiir daha bulunur. Bir diğer şiirin başlığında da “Dâî Efendi”

ibaresi vardır. Bu yüzyılda yaşamış Dâî mahlaslı şairlerin sayısı fazladır. Büyük çoğunluğunun şiirleri de karışmış olabilir. Yine mecmuada “Gazeliyat-ı Seyyid Yahyâ” başlığında Dâî mahlaslı kırk dokuz gazel peş peşe gelmektedir. Bu şiirlerden (125a ve 238b’te) “bürüdi” redifli iki gazelin matlası aynıdır. Bu durumda bahsi geçen Dâî’lerin aynı kişi olma ihtimalleri vardır.⁹

Dâ’î Efendi Mûşulî

*Bunca zahmet sana neden vaiz
Kîmdürür sözümü tutan vaiz (Yk. 231b)*

Dâ’î Efendi

*Yürü var ey şabâ ol yârdan gör bir haber var mı
Behişt-i küyma varmağa baña reh-güzer var mı (Yk. 231a)*

3. Bağdatlı Feyzî

Mecmuada Feyzî ve Bağdatlı Feyzî başlıklı gazeller bulunur. Kaynaklarda, Bağdatlı Feyzî’ye ait herhangi bir bilgi yoktur. Bu şairin de başka Feyzî ile mahlas benzerliği olabilir.

Feyzî-i Bağdādî

*Beñzedelden ruñ-ı cānāneye kendimi lāle
Gülşen içre aña ter düşdi elinden jāle (Yk. 102b)*

4. Bağdatlı İzâkî

Tezkirelerde hakkında bilgi bulunmayan İzâkî’nin birçok şiiri bu mecmuada geçmektedir. Fakat şairin Bağdatlı olduğuna dair bilgi yoktur. Mecmuada gazeliyat bölümünün elif kafiyesindeki/redifindeki ilk şiir İzâkî’ye aittir. Bu da şairin önemine dair küçük de olsa ipucu barındırır. Tarafımızdan yapılan çalışmalar sonucu İzâkî’nin Bağdatlı olabileceği üzerinde görüş bildirilmiştir.¹⁰ Mecmuada İzâkî’ye ait yirmi beş (25) Türkçe, bir (1) Farsça gazel, bir (1) kaside, bir (1) tahmis olmak üzere toplamda 28 manzume bulunmaktadır.

9 Geniş bilgi için bk. Ahmet İçli, “Dâî Mahlaslı Şairler ve Seyyid Yahya Dâî”, *Turkish Studies*, Volume 11/15 (2016), s. 219-246. Dâî’nin Musullu olduğuna dair bilgi barındıran gazeli, mecmuadaki yazı ve şiirlerin çokluğundan dolayı daha önce yaptığımız çalışmada, gözümüzden kaçmış olup, bu çalışma sayesinde ilim alemine duyurulmaktadır.

10 Ahmet İçli, “İzâkî ve Şiirleri”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 19 (2017), s. 169-192.

İzākī

Dil meclis-i muhabbete micmer degül midür
Hālūñ hayālî pâre-i ‘amber degül midür (Yk. 38b)

5. Bağdatlı Keşfi

Keşfi mahlashı şairlerin sayısı çoktur. Hiçbiri için Bağdatlı olduğuna dair bilgi yoktur. Mecmuada geçen gazellerin başlığında “Keşfi-i Bâgdâdî” ifadesi geçer.

Keşfi-i Bâgdâdî

Ġam-ı rûyuñla cānā akıdurdı iki dîdem dem
Dañı bāğ-ı Behişt içinde urmamışken Ādem dem (Yk. 87b)

6. Musullu Levendî

Levendî mahlashı şairin varlığından iki tezkire bahseder.¹¹ Fakat şairin nereli olduğu konusunda herhangi bir bilgi yoktur. Şair Levendî Çelebî olarak da bilinir.

Kâsımî mecmuasında Levendî mahlashı gazellerin başlığında “Levendî-i Musulî” yazısı bulunur. Bu bilgilere göre en geç on yedinci yüzyılda yaşamış Musullu bir Levendî’den bahsedilebilir.

Levendî-i Mûşulî

Hecründe seniñ nâlelerüm hem-nefesümdür
Ümmîd-i vişâlūñ hele feryād-resümdür (Yk. 36b)

7. Bağdatlı Muhibbî

Bağdatlı Muhibbî hakkında kaynaklarda hiçbir bilgi yoktur. Kasımî Mecmuası’nda “Bahr-ı tâvil-i Muhibbî-i Bâgdâdî” başlığı ile sunulan manzumenin müellifi olarak belirtilmiştir. Bu bilgi ile şairin varlığından haberdar olunmaktadır. Mecmuanın yazıldığı 17. asırda ve öncesinde Muhibbî mahlasıyla şiir yazan birkaç şair bulunur. Bunların başında da Kanunî Sultan Süleyman gelir. Bağdatlı Muhibbi hakkında tarafımızdan bir ansiklopedisi maddesi yazılmış olup gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.¹² Mecmuada geçen bahr-ı tavil, başka bir akademik çalışmada Kanûnî

11 Bekir Kayabaşı, *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'i*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 1997, s. 481; Cemal Kurnaz - M. Tatçı, *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî-Dîvan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C 2, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, s. 895.

12 Ahmet İçli, <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7857> erişim tarihi: 19.05.2018.

Sultan Süleyman'a ait bir metin olarak yayımlanmıştır.¹³ Mecmuada Muhibbî başlıklı bir şiir de bulunur. Fakat bu şiirin Bağdatlı Muhibbî'ye aidiyeti konusunda fikir beyan etmek güçtür.

8. Musullu Sâkinî

Kaynaklarda Sâkinî mahlaslı şair hakkında bilgi yoktur. Sadece Kâbilî'nin şiir mecmuasında mahlassız fakat başlığında "Sâkinî" bulunan iki beyit şiir vardır.¹⁴ Kasımî mecmuasında ise Sâkinî mahlaslı manzumelerde "Sâkinî-i Musulî" başlığı da bulunur. Bu bilgilerden hareketle Musullu ya da Musul'da yaşamış mahlası Sâkinî olan bir şairden bahsedilebilir. Fakat Kâbilî'nin şiir mecmuasındaki geçen ile aynı kişi olup olmama durumu net değildir. Aşağıda Musullu Sâkinî'nin şiirlerinden bir örnek beyit sunulmuştur:

Sâkinî-i Mûşulî

*Şol kadar yazıldı hüsnüñ midhatinde nâmeler
Kîm işitdi kalmadı dünyâda hergiz hâmeler* (Yk. 49a)

9. Musullu Sırrî

Sırrî mahlaslı şairlerin sayısı fazladır. Fakat Musullu olarak tanıtılan şair hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur. Mecmuada geçen "Sırrî-i Musulî" başlıklı bir şiirden hareketle böyle bir şairden haberdar olunmaktadır.

Sırrî-i Mûşulî

*Ol gün ki kalur çâk giribân elimizde
Hâkister olur âteş-i sûzân elimizde* (Yk. 7b)

Kasımî mecmuasında bu şairler dışında da birçok şairin adı geçmektedir. Bunların büyük çoğunluğunun Bağdat ve çevresi şairi olmaları kuvvetle muhtemeldir. Fakat bu şairlerin nereli olduğuna dair bilgi yoktur. Bunlardan bir kısmın diğer kaynaklarda şiir örnekleri az veya bulunmayan, bir kısmı da aynı mahlas ile şiir söylemiş şairlerdir. Bununla birlikte bu şairlerin Bağdatlı olmayıp aynı mahlaslı başka şairler olma ihtimali göz ardı edilemez. Fakat mecmuanın tarihi ve isimleri geçen şairlerin şiirlerinin konusuna bakıldığında Bağdatlı olabilen şairler tespit

13 Beyhan Kesik, "Muhibbî'nin Bahr-ı Tavili", *Journal of Turkish Language and Literature* 2015, C 1, S. 1, s. 55-60.

14 Mehmet Gürbüz, *Kâbilî'nin Sultân-ı Hâbâna Münâsib Eş'âr Adlı Şiir Mecmuası*, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 2011, s. 269-409.

edilebilir. Bu şairlerin hiçbirinin divanı elimizde olmadığı için şairlerin hangisine ait olduğu konusunda kesin bir fikir beyan etmek güçtür. Bunlar arasında Bahâî, Zihnî, İlmî, Neşâtî, Ahdî, Hürremî, Zamîrî, Nâtukî ve Aklî bulunur.

Sonuç

Türk edebiyatının önemli evrelerinden olan Klâsik Türk edebiyatı geleneği, özellikle Osmanlı Devleti döneminde yazılı bir edebiyat kültürü olarak geniş bir coğrafyada yaşam alanı bulmuştur. Birçok yeni şehir ve ülkede klasik Türk şiirine bağlı birçok şairin varlığı görülür. Bu yerlerin başında İstanbul gelmekle birlikte Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Irak coğrafyasında Bağdat da bulunur.

Kâsımî mahlasıyla şiirleri olan bir şair tarafından H. 1034/M. 1625 yılının Recep ayında tamamlanan bir şiir mecmuasında Bağdat ve Musullu şairler ve şiir örnekleri bulunur. Bu şairlerin büyük çoğunluğu diğer kaynaklarda adı bilinen şahıslar olmakla birlikte bir kısmı da bu mecmua sayesinde bilinmektedir.

Mecmua derleyicisi Kâsımî eserinde, özellikle gazellerde şairlerin adlarını/ mahlaslarını ve nereli olduklarını paylaşmıştır. Bu bilgilerden hareketle bugüne kadar şiir örneği veya hakkında bilgi olmayan birçok yeni isme ulaşılabilir. Bu şairlerden bazıları Irak çevresinde doğmuş ya da yaşamış şairlerdir.

Çalışmamızda bu şairlerden dokuzu incelenmiştir. Bağdatlı Ruhî ve Fuzûlî ile Musullu Nâtikî gibi şairlerin divanları ve haklarında yapılmış akademik çalışmalar olduğu için bu şahıslar incelemeye alınmamıştır.

Bahrü'l-Maarif olarak da bilinen mecmuada beşi Musullu dördü de Bağdatlı olmak üzere dokuz şair tespit edilmiştir. Bu şairlerden İzâkî hariç diğerlerinin nereli olduğu bilgisi Kâsımî tarafından verilmiştir.

Kâsımî'ye göre Musullu olan şairler şunlardır: Seyyid Cumâ, Levendî, Sırrî, Sâkinî ve Dâî Efendî. Cuma'nın ve Dâî'nin varlığından bu mecmua sayesinde haberdar olmaktadır. Levendî, Sırrî ve Sâkinî'nin ise hem şiir örneklerine hem de nereli oldukları bilgisine yine bu mecmuadan hareketle ulaşabilmekteyiz.

Mecmuada geçen Bağdatlı şairler ise şunlardır: Muhibbî, Keşfi, Feyzî ve İzâkî. Bağdatlı Muhibbî adını ilk olarak Kâsımî zikretmektedir. Keşfi ve Feyzî mahlaslı şairlerin ise Bağdatlı olduğu bilgisi ilk olarak bu mecmuada belirtilir. İzâkî'nin ise başlıklarda sadece mahlasına atıf vardır. Fakat yapılan akademik çalışmalarda şairin Bağdatlı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Kaynaklar

Akkuş, Mehmet, *Hatîbî, Tezkîre-i Şu'arâ-yı Bağdâd*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2008.

Aydemir, Yaşar, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic / Türkoloji Araştırmaları*, Vol. 2/3 Summer (2007), s. 123-137.

Gürbüz, Mehmet, *Kâbilî'nin Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr Adlı Şiir Mecmuası*, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 2011.

İçli, Ahmet, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7857> erişim tarihi: 19.05.2018 (Muhibbi Maddesi)

İçli, Ahmet, “Dâî Mahlaslı Şairler ve Seyyid Yahya Dâî”, *Turkish Studies*, Vol. 11/15 Yaz (2016), s. 219-246.

İçli, Ahmet, “İzâkî ve Şiirleri” *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 19 (2017), s. 169-192.

Kasimî, *Bahrü'l-Maariif*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu, ASL Mec 625.

Kayabaşı, Bekir, *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi Doktora Tezi, 1997.

Kesik, Beyhan, “Muhibbî'nin Bahr-ı Tavîli”, *Journal of Turkish Language and Literature* 2015, C 1, S. 1, s. 55-60.

Kurnaz, Cemal - M. Tatçı, *Mehmed.Nâil Tuman Tuhye-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C 2, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, s. 895.

Cemal Kurnaz - Yaşar Aydemir, “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 8/1 Winter (2013), s. 56.

Solmaz, Süleyman, *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

Terzibaşı, Ata, *Kerkük Şairleri*, İstanbul 2013.

